

KORELACIJA ŠKOLSKOG VJERONAUKA I DRUGIH PREDMETA U RADU S BIBLIJOM

TVRTKO BEUS

Hotelijsko-turistička škola
Frankopanska 8
10000 Zagreb

Primljeno: 1. 2. 2002.
Pregledni članak
UDK 22.06:268
268:371.214

Sažetak

Mnoge su mogućnosti korelacije školskog vjeronauka s drugim predmetima u radu s Biblijom. Autor podsjeća na smisao, važnost i usmjerenje korelacije. Navodi neke primjere korelacije: hrvatskog jezika, stranog jezika, povijesti, likovne kulture i glazbene kulture s jedne strane, te vjeronauka s druge strane. U međupredmetnoj suradnji važno je postupati stručno, osmišljeno, mudro i stvaralački promišljajući svijet Biblije i svijet današnjeg čovjeka.

Ključne riječi: korelacija, suradnja, rad s Biblijom, neki primjeri korelacije

0. UVOD

U školskom vjeronauku želimo susresti, osjetiti i doživjeti bogatstvo, ljepotu i vrijednost biblijskih tekstova. Stvaralačke snage biblijske nadahnute riječi možemo naslutiti i u dobrom suodnosu školskoga vjeronauka s drugim predmetima.

Ovo izlaganje nastoji pružiti praktične vidove mogućeg dijaloga Biblije s drugim nastavnim predmetima. Prvi dio teksta želi ukratko podsjetiti na smisao, važnost i usmjerenje korelacije vjeronauka s drugim predmetima u radu s Biblijom, dok drugi dio smjera ukazati na neke konkretne primjere korelacije.

1. SMISAO, VAŽNOST I USMJERENJE KORELACIJE

Postavlja se pitanje kako današnje vjeroučiteljice i vjeroučitelji gledaju na izazov međupredmetne suradnje. Koliko su svjesni važnosti spomenute suradnje? Odluču-

ju li se surađivati? Kakvu korelaciju predmeta susrećemo? Kakvi su rezultati? Je li korelacija više službena i formalna ili je kreativna i inovativna?¹ Neki današnji vjeroučitelji u Hrvatskoj priznat će da postoje određene teškoće u oživotvorenju korelacije. Stanje na terenu nerijetko je protkano raznim zaprekama i ograničenjima.² Sve to ne može i ne smije zasjeniti dragocjeno blago vjere, biblijske vjere, blago savjesne i stručne suradnje. Katkad je u ostvarenju dobrih ideja potrebno preuzeti

¹ U svakodnevnom vjeronaučnom radu nemoguće je zanemariti metodičke postupke, sadržaje, ideje drugih predmeta. Međupredmetna korelacija na neki način uvijek postoji. Pitanje je u kojoj je mjeri i na koji način pripravljena, vođena i ostvarena.

² O postojećoj suradnji, ali i o teškoćama u korelaciji vjeronauka s drugim predmetima, usp. T. BEUS, *Korelacija školskog vjeronauka i drugih predmeta*, u: »Kateheza« 23(2001)1, 104-115, osobito str. 111-114. Na spomenutom mjestu moguće je, između ostalog, pronaći rezultate ankete provedene unutar određene skupine vjeroučitelja 2001. god. o njihovim iskustvima međupredmetne suradnje.

inicijativu, učiniti obrat, unositi promjene, svježinu, nastupati poput proroka, blagovjesnika, svjedoka.³

U obnovi hrvatskoga školstva imat će zasigurno važno mjesto obnovljeni rad, svjedočenje i život prosvjetnih djelatnika.⁴ Samo prosvjetari koji istinski žive vrednote darežljivosti, suradnje i dijaloga mogu životno odgajati djecu i mlade, obrazovati za obraz. Pri tome je osim dobre vjere, strpljive ustrajnosti, iskrenog oduševljenja potrebna dostatna stručna osposobljenost, osobno druženje s Božjom riječi.

Spomenuta korelacija i dijalog ustrajno će težiti radu s osobama, sa subjektima, sa suradnicima, s učenicima i učiteljima živeći demokratičnost, raznovrsnost pristupa, metoda i medija komuniciranja povezujući vjeru i život, vjeronaučnu teoriju i iskustvo, život biblijskog čovjeka i život današnjih ljudi. Upravo u sadašnjem životnom kontekstu sa svim izazovima mogući su novi pomaci i koraci prepoznaju li se dobri putovi dobre suradnje.

2. NEKI PRIMJERI KORELACIJE

2.1. *Hrvatski jezik i vjeronauk*

Osim što je »Božje pismo čovječanstvu«, odnosno pismo koje je Bog uputio svakome čovjeku⁵, Biblija je, kao što je poznato, književno djelo izuzetne umjetničke i općeljudske vrijednosti (RNE, br. 48)⁶. Savjesni vjeroučiteljski rad ne može zanemariti književnoestetske vrednote Svetoga pisma.

Korelaciju hrvatskog jezika i vjeronauka promatramo s tri vidika. Prvi se ostvaruje u samoj vjeronaučnoj nastavi. Vjeroučitelji, služeći se u pastoralnom radu Biblijom, poštuju prirodu biblijskog teksta.⁷ Nije nevažno radi li se o pripovijesti, izvještaju, psalmu, poslanici, izrekama ili

proroštvu. Radi vjernosti Svetome pismu, od velike je važnosti moći znalački pristupati u književnoliterarnoj komunikaciji.⁸ Vjeroučitelji će koristiti određene metodičke postupke slične postupcima hrvatskog jezika odn. književnosti.⁹ Posebno zanimljiva i korisna bit će za mnoge prisutne u razredu bibliodrama koja se može koristiti u raznim situacijama.¹⁰ Osim bibliodrame

³ Vjeroučitelji kao vjerovjesnici, nositelji Radosne vijesti, mogu i trebaju biti nositelji obnoviteljskih nastojanja u pedagoško-pastoralnom pozivu i djelovanju. Usp. *isto*, str. 107.

⁴ Za uspješan timski nastavnički rad, za uspješnu međupredmetnu suradnju, za uspješno poučavanje, osim raznih metodičkih postupaka o kojima će kasnije biti riječi, važno je, štoviše – najvažnije, da se dogodi duhovni pomak, da se živi obnova, obraćenje, zaokret duše, nutrine. Potrebna je obnova vlastitog života, novo srce, nov duh. (usp. Ez 36,26-27)

⁵ Usp. B. DUDA, *Što je za mene Biblija?*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1990, str. 31.

⁶ Usp. *Radosno naviještanje Evanđelja i odgoj u vjeri. Temeljne smjernice o obnovi religioznog odgoja i kateheze* (odsada: RNE), Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1983, br. 48.

⁷ Usp. *Opći uvod u Bibliju*, u: »Biblija. Stari i Novi zavjet«, Stvarnost – Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1969, str. 1169-1176.

⁸ Usp. J. BARIČEVIĆ, *Katehetsko-komunikacijski pristupi u susretu s biblijskim tekstovima*, u: »Diakovensia« 2(1994)1, 110-145; A. G. ŠABIĆ, *Izbor i interpretacija literarnih i biblijskih tekstova u religioznom odgoju i katehezi*, u: »Religiozni odgoj i kateheza« 1(1979), 28-38.

⁹ Premda će se vjeroučitelji u nastavnom radu moći i trebati služiti postupcima sličnim svijetu hrvatskog jezika, vjeronauk time neće postati drugi predmet. Književno-komunikacijski pristupi u radu s Biblijom na satu vjeronauka pomoći će boljem i cjelovitijem doživljavanju biblijskog teksta. Ciljevi vjeronauka pritom neće biti ni u poznavanju činjenica književnosti ni u stvaralačkom izražavanju, već u sposobnostima za razvijanje dobrih odnosa s Bogom, s bližnjima, sa sobom, sa sveukupnom zbiljom (usp. RNE, br. 47).

¹⁰ Više o mogućnostima uporabe bibliodrame u vjeronaučnom radu usp. J. BARIČEVIĆ (ur.), *Praktične vježbe za nove katekizme. Tipologija vježbi – Vježbe za katekizam 5 – Vježbe za katekizam 6*, str. 34-37. Usp. također V. BADURINA: *Neki psiho-*

ne treba zaboraviti ni tzv. brainstorming («oluju mozga») ¹¹ kao ni cluster (gomilanje ideja) ¹². Dragocjena će također biti pantomima, uprizorenje biblijskih tekstova, nastavljanje biblijske priče, preoblika biblijskog teksta, aktualizacija biblijske poruke. ¹³ Učenici mogu sastaviti novinsko izvješće o biblijskom događaju ili napisati pismo – poslanicu drugome razredu (ili grupi) na određenu svetopisamsku temu. ¹⁴

Drugi vid korelacije hrvatskog jezika i vjeronauka može se ostvarivati na satu hrvatskog jezika. Vjeroučitelji bi trebali poznavati plan i program nastave hrvatskog jezika u svim godištimama i tražiti dodirne točke međupredmetne korelacije. ¹⁵ Teme mogu i ne moraju biti izravno biblijsko-vjerničke. Moguće je da se, npr. u određenoj lektiri (noveli ili drami), obrađuje moralna problematika koja ostaje otvorena i neriješena. U toj i takvoj situaciji mogu se tražiti, pronaći i ponuditi odgovori iz Biblije, postupci biblijskih likova, iskustvo vjere konkretnih ljudi. Dobro je da vjeroučitelji zajedno s učiteljima hrvatskog jezika osmisle (barem jedan) zajednički sat tijekom godine u većini odjeljenja. Važno je da dobro pripreme sat i vlastitu ulogu u njemu – kako bi sat kao stvaralačko-komunikacijski čin bio uistinu zanimljiv, poučan, iskren, jasan i osoban. Na određenim satovima mogu se raditi usporedbe između odabranog književnoumjetničkog i biblijskog teksta. ¹⁶ Osim toga, mnoge biblijske teme i događaje susrećemo u hrvatskoj književnosti.

Značajno je da vjeroučitelji mogu slušati i osluškivati, učiti i ponovno tragati za novim idejama i postupcima. Treba čuti same učitelje, nastavnike hrvatskog jezika, težiti što većem stvaralaštvu i maštovitosti, ali i sačuvati vjernost i izvornost biblijskog teksta.

Treći vid korelacije hrvatskog jezika i vjeronauka ogleda se u raznolikim biblij-

sko-scenskim izvannastavnim aktivnostima – priredbe, igrokazi, recitali. Pri tome je bitno čuvati se šablona, kiča i improvizacije. Umjetnost stvaralačke Božje i ljudske riječi trebala bi se očitovati u svojoj ljepoti i snazi po zajedničkoj učiteljskoj suradnji i dobrohotnosti.

2.2. Strani jezik i vjeronauk

Premda oprezno i istančano, riječi jezika drugih naroda i kultura mogle bi se, ako poznavanje jezika i učenički interesi to dopuštaju, čuti i na nastavi vjeronauka (neki kraći tekst, citat, molitva, pjesma). Svim jednostavno, vjeroučitelji mogu za-

loški pristupi biblijskim tekstovima, u: »Kateheza« 16(1994)1, 53-58.

- 11 U želji da se što bolje razumije neki problem, vezano uz određenu natuknicu, učenici spontano iznose sve čega se dosjete. Usp. F. W. NIEHL – A. THÖMMES: *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, str. 71.
- 12 Gomilanje (cluster) omogućuje mladima da na spontan način pokažu svoje predznanje o određenoj temi i da se u nju što bolje uvedu. Uz glavni pojam bilježe se asocijacije tema kojima se pridružuju asocijacijski pravci. Nastaju razne asocijacije. Učenici se osvrću na rezultate vježbe. Usp. F. W. NIEHL – A. THÖMMES, *nav. dj.*, br. 74., str. 77.
- 13 Usp. *Praktičan rad s Biblijom danas*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 21991, str. 58-59; 65-66.
- 14 Usp. *isto*, str. 125-127.
- 15 Vjeroučitelji bi trebali dobro poznavati sadržaje, teme, zadatke, udžbenike za hrvatski jezik (osobito za godišta s kojima rade) ne gubeći cjelinu iz vida. Moguće je nazočiti pojedinim satovima hrvatskog jezika, razgovarati o nastavnom radu, iskustvima kvalitetne književnoumjetničke komunikacije.
- 16 Prilikom usporedbi između određenog književnoumjetničkog i biblijskog teksta korisno je moći odgovoriti na sljedeća pitanja: U kakvom su odnosu ta dva teksta? Što nam biblijski tekst govori o našoj temi? Koje su sličnosti, a koje razlike u sadržaju tih tekstova? U kakvom je odnosu ljudsko iskustvo s biblijsko-vjerničkim? Koju biste za vas osobno značajnu misao iz jednog odn. drugog teksta izdvojili (cijela ili dio rečenice)? Pitanja, dakako, ovise o temi, dobi, odabranom metodičkom sustavu, o samoj skupini učenika.

jedno s učiteljima stranih jezika svojim idejama pomoći učenicima u izradi kvalitetnih blagdanskih čestitki na stranom jeziku (s biblijskom porukom, citatom, himnom). Osim toga, vjeroučitelji bi mogli na satu stranog jezika, ali i tijekom školske godine (ovisno o dogovoru) obraditi zajedno s kolegama jezičarima biblijski tekst na njihovu jeziku. Tekst ne bi smio biti pretežak. Učenicima bi trebalo pružiti radost otkrivanja, prepoznavanja, prevodenja i interpretacije koja ne poznaje jezičnih zapreka.

Na satu stranog jezika dobro je pripremiti i stvaralački osmisliti slušanje kvalitetnih stranih duhovno-biblijskih pjesama. Moguće je pogledati film ili još bolje dio filma (insert) koji uključuje biblijske sadržaje, bilo izravno ili neizravno, na stranome jeziku bez prijevoda. Potom bi se vrednovalo koliko su djeca ili mladi razumjeli film, kako ga tumače, u kakvom je odnosu s Biblijom. Razgovor bi se mogao odvijati na stranom jeziku ili na hrvatskom jeziku uz konsekutivno prevodenje. Spomenuti oblici suradnje trebali bi biti egzemplarni i kreativno animirani. Bitno je u međunastavnom radu postupati mudro, umjereno i odmjereno.

2.3. Povijest i vjeronauk

Životvorna sveza, odnos, inkulturacija biblijsko-kršćanskog svjetonazora postaje razumljiva i bliska u životu učenika po školskome vjeronauku.¹⁷ Zadaća je vjeronauka posvijestiti odnos povijesnog i poetskog, denotativnog i konotativnog značenja u Bibliji.¹⁸ Povijesnost Isusove osobe, apostola, prve Crkve, širenja i progona kršćanstva trebala bi biti jasno posvjedočena u predmetu povijesti. U toj će zadaći učiteljima povijesti moći i trebati nenametljivo pomoći vjeroučitelji. U timskome radu na nastavi povijesti i vjeronauka trebalo bi prikazati uzročno-posljedičnu povezanost

određenih bitnih događaja u povijesti Biblije (npr. babilonsko sužanjstvo, razorenje hrama, helenizam, povijesno značenje Isusova nauka). Na spomenutom korelacijskom satu moguće je napraviti (vrlo oprezno) usporedbe izvanbiblijskih povijesnih velikana (vođa, vladara) i biblijskih likova i osobnosti (tražeći sličnosti i razlike). Dobro je ako se mogu prepoznati biblijsko-kršćanski postupci konkretnih ljudi u povijesti.

Povijesno određenje same Biblije (u određenom smislu) i biblijskih književnih vrsta, hebrejski mentalitet izražavanja i dr. moći će učitelj povijesti bolje upoznati hospitirajući na satu vjeronauka. S druge strane, vjeroučitelji bi se mogli pridružiti nastavnicima povijesti u izvođenju stručnih ekskurzija, posjetima izložbama s učenicima kada razgledavanje povijesnih znamenitosti uključuje biblijske sadržaje odnosno dodire biblijske vjere i kulture.

2.4. Likovna kultura i vjeronauk

Likovno izražavanje i stvaralaštvo važan je suputnik susreta djece, mladih i odraslih u susretu s biblijskim tekstom.¹⁹ Ne-

¹⁷ Usp. RNE br. 38.

¹⁸ Nije isto je li posrijedi povijesnofaktični ili o poetskoestetski zapis. Dakako, i povijesni događaji u Bibliji promatraju se očima vjere, a poetski tekstovi zadiru i zahvaćaju i čovjekov život i njegovo iskustvo zbilje. Vjeroučenici bi morali moći razlikovati strukturu jednoznačnih od višeznačnih biblijskoknjiževnih izričaja. Mnoge biblijske knjige nastale u velikom vremenskom razdoblju pružaju razne mogućnosti za povijesno-vjeronaučni dijalog. Pomoć vjeroučitelja ostvarena na dijaloško-stvaralački način bit će dragocjena i dobrodošla.

¹⁹ Današnji vjeroučenici u velikoj su mjeri vizualna bića. Zato će vjeroučitelji biti dovoljno osjetljivi za potrebu likovnog izražavanja u vjerskoj nastavi, ali i za korištenje mnogih medija komuniciranja: televizora, magnetoskopa, grafoskopa, dijaprojektora, krede u boji, vizualno-estetskog oblikovanja učionice i dr.

rijetko maštovitost, spontanost i iskrenost dječjih likovnih radova svjedoči o njihovoj zahvaćenosti ljepotom i snagom biblijske riječi. Dolazak velikih kršćanskih blagdana posebno je pogodno vrijeme za likovno predstavljanje specifično biblijskih sadržaja vjere (rođenje betlehenskog Djeteta, bijeg u Egipat, Isus u Hramu ili Isusov ulazak u Jeruzalem, molitva u Getsemanskom vrtu itd.).²⁰ Suradnja između nastavnika likovnog odgoja i vjeroučitelja može prekrasno doći do izražaja. Spomenuti učitelji mogu sudjelovati u ukusnom i maštovitom uređenju škole, u izradi autentičnih blagdanskim čestitki, u oblikovanju scenografije za priredbe. Katkad se mogu organizirati prigodne prodajne izložbe od kojih bi zaradeni novac išao za dobrotvorne svrhe, npr. za siromašne učenike ili djecu s posebnim potrebama.

U satove likovne kulture odnosno vjeronauka mogu se tijekom godine utkati usporedbe slika s biblijskom temom i biblijskih tekstova.²¹ Treba omogućiti samim učenicima da aktivno sudjeluju u predstavljanju slika.²² Može se primijeniti zanimljiv postupak – slikovni dijalog gdje se među biblijskim osobama u određenoj situaciji na slici stvara zamišljeni dijalog koji se može pročitati ili scenski obraziti. S učenicima se može napraviti tzv. intervju o slici u kojem se njihovi iskreni dojmovi auditivno bilježe i ugrađuju u daljnji tijek nastave.²³

Pri kraju nabiranja samo nekih od mnogih metoda i postupaka u likovnom pristupu biblijskim tekstovima potrebno je svakako istaknuti važnost fotogovora koji, donoseći na suvremen način općeljudsku temu, korespondira s biblijskim iskustvom.²⁴

2.5. Glazbena kultura i vjeronauk

U školskom radu s Biblijom hvalevrijedna je uporaba glazbe koja može stvoriti

primjeren ugođaj, sabranost za otvaranje biblijskom tekstu. Ipak, potreban je oprez. Glazbu ne treba nametati. Ona osobito ne bi smjela zaglušiti toliko potrebnu i željenu meditativno-psihološku tišinu i mir. Osim slušanja duhovno-vjerničke glazbe ne bi trebalo izostaviti ni glazbeno izražavanje (pjesma, pratnja, sviranje, ples). Osim tradicionalnih pjesama s biblijskom tematikom, učenici mogu sudjelovati u stvaranju novih pjesama, bilo teksta za melodiju, bilo melodije za tekst (što je bolje) ili obojeg.²⁵ Bitno je da radovi učenika budu primjereni i dostojanstveni. Popijevke mogu pričati biblijske pripovijesti ili iznositi učeničke stavove prema njima.²⁶

U suradnji s nastavnikom glazbene kulture vrijedno je učenicima ponuditi kvalitetna i za njihovu dob zanimljiva i primjerna glazbena djela koja duboko izriču iskustva biblijske vjere (npr. neka glazbena djela klasike). Ne treba, dakako, zazirati ni od novijih reinterpretacija biblijskih događaja, kao što je primjerice rock-opera »Jesus Christ Superstar«. Neke skladbe, odnosno glazbeni stavci iz te rock-opere mogu se predstaviti i ponuditi za prosudbu na satu glazbene kulture ili npr. engleskog jezika.

3. ZAKLJUČAK

Prethodno izlaganje imalo je nakanu samo naznačiti neke moguće ideje dobre

²⁰ Usp. N. GRGURIĆ – M. JAKUBIN, *Vizualno-likovni odgoj i obrazovanje*, Educa, Zagreb 1996, osobito str. 163-185.

²¹ Usp. *Praktičan rad s Biblijom danas...*, str. 160-181. Usp. također: F. W. NIEHL – A. THÖMMES, *nav. dj.*, metoda 11.

²² Usp. *isto*, metoda 12.

²³ Usp. *isto*, metoda 23.

²⁴ Usp. P. BABIN – J. P. BAGOT – A. BAPTISTE – C. BELISLE, *Fotogovor*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1975.

²⁵ Usp. F. W. NIEHL – A. THÖMMES, *nav. dj.*, metode 47-49, također 52.

²⁶ Usp. *isto*, metoda 46.

suradnje vjeroučitelja s drugim prosvjetnim djelatnicima škole u radu s Biblijom. Mogućnosti konkretne suradnje su brojne, šire od navedenih prijedloga. Spomenuti prijedlozi žele biti poticaj novim, boljim idejama i pothvatima. Važno je naglasiti da je potrebno navrijeme razmisliti, osmisliti i provesti u djelo zamišljene projekte. Dobro je da sati međupredmetne suradnje budu posebno naznačeni u njihovom izvedbenom planu i programu. Na stručnim aktivima, učiteljskim vijećima, susretima i seminarima treba poraditi na

jačanju timskog nastavnčkog rada poštujući autonomiju i dostojanstvo svakog nastavnog predmeta. Još više treba poraditi na tome da se univerzalna vrijednost Knjige nad knjigama razumije, uči i svjedoči poštujući njezine zakonitosti, te mogućnosti, slobodu i interese današnje djece, mladih i odraslih. Moguće je da naznačena suradnja u radu s Biblijom doista oplemeni prostore škola jer znamo da se kiša riječi koja dolazi odozgor, prema proroku Izaiji, nikada ne vraća bez ploda (usp. Iz 55,10-11).